

הראשון אדום יותר), מסתבר שהחתך הראשון נעשה קודם שנעקרה, וכשירה.
 הגמרא מביאה את דעת רב נחמן בענין זה: **אמר רב נחמן, לא שנו** [שלדעת רב שחוטה ושמוטה כשירה, ולדעת רבי יוחנן צריך להקיף, ואם אינם דומים כשירה], **אלא באופן שלא תפס בסימנים בשעת השחיטה**, שבאופן זה השחיטה כשירה ולרב משום שאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה. ולרבי יוחנן באופן שהקיף ונמצא שאין החתכים דומים]. **אבל אם תפס בסימנים ושחט, הרי היא טריפה**, משום שבאופן זה **אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה**, ושמא נשמטה הגררת קודם השחיטה.
 שנינו במשנה (לעיל מב), **זה הכלל, כל שאין כמות חיה, טריפה**. הגמרא מבארת מזה בא 'כלל' זה ללמדנו. שואלת הגמרא: **זה הכלל, לאתווי מאי** - מה הוא בא לרבות. משיבה הגמרא: **לאתווי שב שמעתתא** - שבע שמועות, והם סוגי טריפות שמנו האמוראים ולא נשנו במשנה בפירוש.
 הגמרא מביאה מעשה בענין טריפות שלא נשנו במשנה: **דבי יוסף רישבא** - אנשי ביתו של יוסף הצייד, **מחו בגידא נשיא וקטלי** - היו מכים בחץ או במקל את הבהמות בגיד הנשה שלהן, והיו הבהמות מתות בכך. **אתו (באו) לקמיה דרבי יהודה בן בתירא, לשאול** באופן שנשחטה מיד לאחר הציידה, האם היא מותרת באכילה, או שנעשית טריפה בכך. **אמר להו, וכי להוסיף על הפרשות יש, אין לך** לאסור **אלא מה ששנו חכמים בכלל הטריות, ומכיון שלא** מצינו שמנו חכמים בהמה שלקחה בגיד הנשה בכלל הטריות, אין לנו לאוסרה.
 מעשה נוסף בענין זה: **[דבי] רב פפא בר אבא רישבא** - הצייד, **מחו בבוליא וקטלי** - היו מכים בחץ את הבהמה בכלייתה מלמעלה (בגובה גופה), והיו מכוונים שלא יכנס החץ ויצא, וירד למטה לחלל גוף הבהמה. והיתה הבהמה מתה מאליה. **אתו לקמיה דרבי אבא, לשאול** האם נעשית טריפה בכך. **אמר להו, וכי להוסיף על הפרשות יש, אין לך** **אלא מה ששנו חכמים**. ומכיון שלא מצינו שמנו חכמים בהמה שלקחה בכלייתה בכלל הטריות, אין לנו לאוסרה.
 מקשה הגמרא: כיצד התירו את הבהמות, **והא קא חיוני דקא מתה** - אנו רואים שהבהמה מתה לאחר מכן מכה המכה, ויש לנו לומר שהן טריפות. מתרצת הגמרא: **גמירי** - מסורת בידינו מרבותינו, **דאי בדרבי לה פפא, חייא** - אם היו מפזרים על הבהמה סם, המרפא את המכה ומחבר את הבשר החתוך, היא היתה חיה, ולפיכך אינה טריפה על ידי מכות אלו.

משנה

המשנה הקודמת (מב) מנתה את הלקיות שהבהמה נעשית טריפה מחמתן. עתה מונה המשנה את הלקיות שבהמה שלקחה בהם עדיין עומדת בכשרותה: **ואלו לקיות שבשרות בבהמה שלקחה בהן, ואינה נעשית טריפה מחמתן, ניקבה הפרגרת** - הקנה שדרכו נכנס האויר לריאה, **או שנספקה בסדק ההולך לאורכה שהוא אורך צואר הבהמה, ונשתתיר בתחילתו ובסופו משהו שלא נסדק**. מבארת המשנה את שיעור הנקב בגררת, **עד כמה תחבר הגררת בנקיבתה ותהא כשירה, רבן שמעון בן גמליאל אומר, עד** שיהא הנקב גדול **כפאיפר האימלקי**, שהוא מטבע שהיה יוצא באיטליה, ומשקלו ארבע שעורות כסף. וכן אם **נפתחה** - נחסר מעט מעצם הגולגולת שהיא נתונה על המוח כקדירה ושומרת עליו, וכגון שנעשה בה נקב שיש בו חסרון, **ולא ניקב קרום של מוח המונח מתחת לעצם**, שהוא אחד מן הטריות שנמנו במשנה הקודמת, **אלא הקרום עובר את כל בשר ניקב הלב ולא הגיע הנקב לבית הלל**, אף שהוא עובר את כל בשר הלב ומפולש מצד לצד. **נשברה השדרה העשויה חוליות של עצמות** זו אחר זו והולכות לאורך גב הבהמה מראשה ועד זנבה, **ולא נפסק** - ולא נחתך החוט הלבן שלה העובר בתוך חוליותיה לכל אורכה. **ולא נפסקה הקבד ולא כולו אלא נשתתיר הימנה פורת**, ובשירור זה

וושט נקובתו במשהו - בהמה נעשית טריפה באופן שניקב הוושט אף בכל שהוא, כפי ששנינו במשנה (לעיל מב), ולפיכך פשוט הדבר שאף שיעור דרוסתו, **במשהו**. אולם לענין הקנה, ששנינו במשנה (להלן) **שנקובתו כפאיפר** - רק אם נעשה בו נקב בגודל של 'איסור' נעשית הבהמה טריפה, יש להסתפק שיעור דרוסתו **כמשהו**, האם אנו אומרים שסופו של הארס לשרוף עד הוושט, וממילא אף במשהו יהיה טריפה. או שאין אומרים כן, ולא תהיה דרוסתו אלא כבאיסור, כשיעור נקובתו.
 רב ביבי בר אבוי פושט את ספיקו: **בת דבציא הדר פשטה** - לאחר שרב ביבי בר אבוי הסתפק, הוא חזר ופשט את הספק, **אחד זה (הוושט) ואחד זה (הקנה)**, דריסתם **במשהו**. מבררת הגמרא: **מאי מעמא דריסת הקנה במשהו**. מבארת הגמרא: משום שזיתריה מקלא קלי ואויל - הארס הולך ושורף בו, וסופו שישורף אף את הוושט. ומכיון שלענין וושט דרוסתו במשהו, אף דרוסת הקנה במשהו.
 הגמרא מבארת היאך בודקים את הדרוסה: **יתבי (ישב) רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דרב נחמן, ויתבי וקאמר, דרוסה שאמרו חכמים שיש לחוש לה, צריכה בדיקה כנגד בני המעיים**. (רב נחמן אמר) **(אמר ליה רב נחמן) לרב יצחק, האלהים** - בשבועה אני אומר לך, **מורי פה רב** - רב היה רגיל להורות בענין זה, שצריך לבדוק **מפפא ועד אטמא** - מהכף ועד הירך. מבררת הגמרא: **מאי פפא** - לאיזו 'כף' כוננת רב, **אילמא** - אם נאמר שהכוננה **מפפא דידא** - מכף היד, דהיינו העצם הרחבה של הכתף, ועד הירך, והיינו לרבות את הריאה והכבד, והלא היינו 'כנגד בני המעיים' שאמר לו רב יצחק, שהרי אף הריאה והכבד קרויים 'בני מעיים', ובמה רב נחמן בא לחלוק. מבארת הגמרא: **אלא מפפא דמוחא** - כף הגולגולת, ועד **אטמא** - הירך. דהיינו שצריך לבדוק את כל חלל גוף הבהמה, ואף כנגד הסימנים (הקנה והוושט), ואם האדים הבשר כנגד הסימנים, הרי היא טריפה.
 הגמרא מביאה שנחלקו אמוראים נוספים בענין זה: **כי סליק - כשעלה רב חייא בר יוסף מבבל לארץ ישראל, אשכחניהו - מצאם לרבי יוחנן וריש לקיש, דיתבי וקאמרי, דרוסה שאמרו, צריכה בדיקה כנגד בני המעיים**. **אמר להו רב חייא בר יוסף, האלהים, מורי פה רב** שצריך לבדוק **מפפא ועד אטמא**.
 הגמרא מביאה את דברי רבי יוחנן וריש לקיש בענינו של רב: **אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן, מנו רב ומנו רב ולא ידענא ליה** - מיהו אותו רב' שאומרים לפנינו כל שעה שמועות בשמו, ואיני מכירו. **אמר [ליה] רבי יוחנן, ולא נהירא ליה** - וכי אין אתה זוכרו לאותו תלמיד (רב), והלא ראית אותו קודם שהלך לבבל, **ששימש את רבי רבה (רבי הגדול, דהיינו רבי יהודה הנשיא) ואת רבי חייא והאלהים, כל אותן שנים ששימש אותו תלמיד את רבותיו בישיבה, אני שמשתי פעמיה, שהוא היה יותר חשוב ממני**. שואל ריש לקיש: **ומאן נבר** - במה רב גדול. עונה רבי יוחנן: **הוא נבר בבוליא** - גדול הוא בכלל, בתורה ובחסידות.
 הגמרא מביאה את תשובת ריש לקיש, ומימרא שאמר בשם רב: **מיד פתח ריש לקיש ואמר, פרם (אבל) זוכר אני את רב, וזכור אותו האיש למוזב, שאמרו שמועה מפיו, שאם יש לפנינו בהמה או עוף, והגררת (קנה הנשימה) שלהם נמצאת שמוטה ממקומה ושחוטה, ואין ידוע אם נשמטה קודם שחטה (והרי היא טריפה), או שנשמטה לאחר השחיטה (והרי היא כשירה), הרי היא כשירה, מפני שאי אפשר לגררת שמוטה, שתיעשה שחוטה, כלומר שאם היתה שמוטה קודם, היא היתה יורדת למטה (כלפי אחורי הגוף, ומתרחקת מהצואר), ואינה נשחטת עם הוושט. ומכיון שאנו רואים שנשחטה, על כרחך שנשמטה לאחר השחיטה, והרי היא כשירה.
 הגמרא מביאה את דעת רבי יוחנן שחולק: **ורבי יוחנן אומר, אין להתירה, אלא יביא וניקף** - יביא את הגררת ויחתכנה במקום אחר, ואזי ישווה בין החתכים לראות אם הם דומים. ואם החתכים דומים, טריפה, שמתברר שאף החתך הראשון (דהיינו השחיטה) נעשה לאחר שנעקרה הגררת, כמו החתך השני. ואם אינם דומים ואלא**

1 לצדקה בשם "מעשה", על שם שפגעלתה להמשיך אור ה' לעולם
 2 העשית. וזהו דקדוק לשון וזה הקדוש: "מאן דעבד" שמה
 3 קדישא" – מי שעושה את
 4 השם הקדוש, "דעבד" היא
 5 דיקא, – המלה "עבד" היא
 6 בדיוק, כי באהערוהא
 7 דלתתא – "בהתעוררות
 8 מלמטה", בצדקה וחסד
 9 תתאה – בעשיית צדקה
 10 וחסד כאן למטה, מעורר
 11 חסד עליון, – החסד
 12 שלמעלה, להמשיך
 13 אור-אין-סוף מבחינת
 14 חכמה עלאה – "חכמה

עליונה" שהיא יו"ד של שם, – הוי, לה' של שם, – הוי, פחינת
 הדבור ורוח פיו ותפרה, כרי להשפיע לעולם העשית. – זהו דיוק
 הלשון "עבד" בלשון הזוהר
 במקום הלשון "עושה",
 עשה, שכן, על ידי מעשה
 הצדקה הוא ממשיך אור אין
 סוף בעולם ה"עשית", ועל
 דרך משל⁶⁸, להבדיל
 הבדלות אין קץ, כמו
 שאדם אינו מדבר אלא
 לאחרים (ולא בשהוא בינו
 לבין עצמו), ואז מצמצם
 שכלו ומחשבתו בדבורו
 אליהם. והמשכילים יבינו:

אגרת הקדש

67. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה פשוט דצ"ל "עבד". וראה זח"ג שם (קיב. ב). 68. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה: (1) מה חסר לולא סיום זה, (2) פי' "והמשכילים יבינו" – מה? (3) מה מוסיף בהמוסגר בחצע"ג, ועוד. ואולי י"ל (בנקודה עכ"פ): אינו מובן כלל - מהי השייכות דכל הביאור לענין שמו של הקב"ה? ה' ראשונה - היא גילוי וכו' דהי"ד כנ"ל, וא"כ מהו ההכרח דוא"י וז' תתאה? ולמה אינו מוכרח בעוה"ב? אמרו"ל עד שלנבה"ע (לא עוה"ב ולא עוה"ז) ה' הוא ושמו בלבד - וע"פ הנ"ל מהו ענין ג' אותיות אחרונות דהשם? ועוד. וע"ז מבאר דישינו בינו לבין עצמו (אלא שה"אחרים" יודעים עדי"ז כש"מדבר" "אליהם") שצ"ל צמצום "שכלו ומח' (רק) דיבורו אליהם", שישינו "בינו לבין עצמו" - ב' ענינים (שמו הוא - אבל גם שמו "בלבד"), שגם ח"ע - הוא שם, וכו'. והמשכילים יבינו (כ"ז, ואיך) ששם - כמו ענין הדיבור - ג"כ א"צ בינו לבין עצמו כו' - ובכנה"ל דיבורו."

המשך ביאור למס' חולין ליום שישי עמ' א

1 הבהמה נותרת לחיות. הקמס וביית הכוסות, שהם שני איברי עיכול
 2 הסמוכים זה לזה ודופנותיהם דבוקות זו לזו, שניקבו בדופנותיהם
 3 הדבוקות, והנקבים מכוננים זה לתוף זה, ונמצא שהמאכל היוצא
 4 דרך הנקב שדופן אחד האיברים אינו מתפשט לחלל הגוף אלא
 5 נכנס לאבר הסמוך לו. נישל הפחול. נישלו הפליות. נישל להי
 6 התחתון שהוא המקום שמתנועע בעת האכילה ובו קבועות השיניים
 7 התחתונות, וניטל כולו עד מקום חיבורו לבשר. נישלה האם שלה -
 8 הרחם שבה נוצר הולד. וחרוה - הריאה שנצטמקה ונתקשתה
 9 כענפי דקל הנקראים חריות, מחמת שהבהמה נתייראה מקולות
 10 שנעשו בידי שמים, כגון רעמים, שריאה זו עתידה לחזור לקדמותה.
 11 הגלודה - בהמה שמחמת שחץ או מלאכה נקלף כל עורה, רבי
 12 מאיר מכשיר, וחקמים שולחין את הבהמה לעשותה טריפה, משום
 13 שאינה יכולה לחיות בלא עור.

14 **גמרא**

15 במשניות העוסקות בפגמים שאירעו בהמה, נקטה המשנה לשון
 16 'אלו'. אולם לשון אלו משמע מיעוט, אלו ולא אחרים, והמשנה
 17 כתבה לשון 'אלו' גם בטריפות וגם בכשירות, ובהכרח שרק במקום
 18 אחד נתכוונה למעט את הפגמים שלא מנתה. שהרי אם אין טריפות
 19 מלבד המנויות במשנה, אין למעט שאר פגמים מכלל הכשירות, ואם

אין כשירות מלבד המנויות במשנה, אין למעט שאר פגמים מכלל
 הטריפות. לפיכך דנה הגמרא, מאיזה משנה יש למעט את שאר
 הפגמים. אומר, רבי יוחנן אומר, שדברי המשנה אלו טריפות, הם
 שנכתבו בדוקא, ללמד שאין פגמים שמחמתם הבהמה נעשית
 טריפה, מלבד אלו שהמשנה מנתה בדין הטריפות, ורבי שמעון
 לקיש אומר, שדברי משנתנו אלו כשירות נכתבו בדוקא, ללמד שאין
 פגמים שמותירים את הבהמה כשירה מלבד אלו שהמשנה מנתה
 בדין הכשירות. מבררת הגמרא את דבריהם: כמאי קא מיפלגי, על
 אלו פגמים שלא נכתבו במשניות נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, אם
 הבהמה נעשית טריפה מחמתם או לא. מבארת הגמרא, שנחלקו
 בדברי רב מתנא, דאמר רב מתנא, האי בוקא דאממא - בליטת
 קולית הירך שהיא עגולה, הנכנסת בתוך עצם הירך, דשף מדיקתיה
 - שנעקרה ממקומה בגומא שבעצם הירך, הרי זו טריפה, וטריפה זו
 לא נכתבה במשנה. לפיכך, רבי יוחנן אומר, דברי המשנה לעיל אלו
 טריפות נכתבו בדוקא למעט מהם פגם שלא נכתב במשנה, והוא
 קולית הירך שנמשטה ממקומה, שהרי התנא במשנה תנא - שנה
 ומנה את הטרפות, ותנא - והוסיף ושנה במשנה זה הפלג כל שאין
 כמודה חיה, טריפה, ללמד על פגמים נוספים שלא נכתבו במשנה
 שהם בכלל הטריפות, משום שמחמתם הבהמה אינה יכולה לחיות,

וגודלו כפרוטה קטנה של נחושת, וּמְשַׁתְּבְּחָהּ – ודינר זה מצוי ביני
 59 פְּשִׁימֵי דְפּוּמְבְּרִיתָא – בין מעות קטנות היוצאות בפומבדיתא. אָמַר
 60 רַבִּי חֲנַנְיָה פְּתוּרְיָה – השולחני, עֵילָא מִינְיָא הוּהוּ קָאָא – לפני בא
 61 ונעמד בַּר נַפְחָא, וּבִעָא מִינִי – וביקש ממני, דִּינְרָא קוֹרְדִּינְיָהּ כּוּדִי
 62 לְשַׁעְרֵי בֵּית מִדְרֵיפְתָא – לשער בו את הנקב בגרירת שהבהמה נעשית
 63 טריפה מחמתו, וּבְעֵי לְמִיקָם מִקְמֵיהּ – ורציתי לעמוד מפניו, וְלֹא
 64 שְׂבָקֵנִי – ולא הניח לי לעמוד. אָמַר לִי, שָׂב בְּנִי שָׂב, הרי אתה עוסק
 65 במלאכה, ושנינו שאין בְּעָלֵי אוּמְנֵיּוֹת רְשָׁאִין לְעֻמּוֹד מִפְּנֵי תִלְמִידֵי
 66 חֻכְמַיִם, בְּשַׁעֲרֵי שְׁעֵסוּקִין בְּמִלְאכְתָּם, משום שבעמידתם הם בטלים
 67 ממלאכה ונמצא השוכר אותם נפסד, וכיון שאתה מתעסק בממון
 68 שקיבלת מאחרים על מנת לתת להם חלק מן הריחו, מוטל עליך
 69 להשתדל עבורם ולחפש מי צריך לפרוט מעות, ואסור לך להתבטל
 70 ממלאכתך ולעמוד מִפְּנֵי.
 71 מקשה הגמרא: וְלֹא – האם בעלי אומוניות אינם מפסיקים
 72 ממלאכתם כדי לעמוד מפני תלמידי חכמים הבאים לפניהם, וְהִתְנַן
 73 במשנה (ביכורים פ"ג מ"א), שִׁכְשַׁמְבִּיאֵי הַבִּיכּוּרִים בֹּאֵי לִירוּשָׁלַיִם, כָּל
 74 בְּעָלֵי אוּמְנֵיּוֹת עוֹמְדִים מִפְּנֵיהֶם לְכַבְדָּם, וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָן, וְאוֹמְרִין
 75 לָהֶם, אֲחִינוּ, אֲנִישֵׁי מְקוֹם פְּלוּנִי, בּוֹאֲכִים בְּשִׁלּוֹם, ונמצא שמבטלים
 76 ממלאכה כדי לעמוד מפני מקיימי מצוה, ואם כן גם מפני תלמידי
 77 חכמים יש לעמוד. מתרצה הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִפְּנֵיהֶם שֶׁל
 78 מביאי הביכורים, גם בעלי אומוניות עוֹמְדִין, אֲךָ מִפְּנֵי תִלְמִידֵי
 79 חֻכְמַיִם הבאים לפניהם, בעלי אומוניות אין עוֹמְדִין, אם הם עוסקים
 80 במלאכתם באותה שעה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַר אֲבִין, בֹּא וְרָאָה כִּמָּה
 81 צריכה להיות חֲבִיבָה עלינו מְצוּהַ בְּשַׁעֲרָהּ – בשעה שמקיימים
 82 אותה, ויש לעמוד מפני מקיימיה, שְׁחָרִי מִפְּנֵיהֶם שֶׁל מביאי
 83 הביכורים שמקיימים מצוה בבואם לירושלים, עוֹמְדִין, אֵף שיש בכך
 84 ביטול מלאכה, וּמִפְּנֵי תִלְמִידֵי חֻכְמַיִם, אֵין עוֹמְדִין בְּמִקּוֹם שִׁישׁ בְּכֶךְ
 85 ביטול מלאכה.
 86 דוחה הגמרא את דברי רבי יוסי בר אבין: מִמָּאָא – מנין לך שהטעם
 87 שעומדים מפני מביאי הביכורים הוא משום שחביבה מצוה בשעתה,
 88 דִּילְמָא – שֶׁמֵּא חֲכָמִים תִּקְנוּ שִׁישׁ לְעֻמּוֹד מִפְּנֵיהֶם, כִּדִּי שְׁלֹא תִּהְיֶה
 89 נִמְצָא מְכַשְׁלֵיךְ לְעֵתִיד לְבָא – בשנה הבאה, שאם בני ירושלים לא
 90 יקבלו את פני מביאי הביכורים בשמחה ובכבוד, יסברו המביאים
 91 שבני ירושלים לועגים להם בלבם, וימנעו מלבוא בשנה הבאה מפני
 92 טורח הדרך.
 93 בדברי רבן שמעון בן גמליאל שבמשנה, ששיעור הנקב שבגרירת
 94 הוא עד כאיסר האיטלקי, לא נתפרש בבירור מה דין נקב מכון
 95 בצמצום כאיסר האיטלקי, האם עדיין הבהמה כשרה, ורק ביותר
 96 משיעור זה היא נעשית טריפה, או שגם כשיעור הנקב הוא כאיסר
 97 היא נעשית טריפה. אָמַר רַבִּי נַחֲמָן, בְּטְרִיפָה מִחֲמַת חֶסְרוֹן בְּגוּלְגוּלַת,
 98 ששיעור חסרון הוא כגודל סלע, אם נחסר טְרִיפָלַע מִצְמוּצָם, הרי זה
 99 כְּחֶסְרוֹן יָתֵר מִכְּפִלְעַל, שהבהמה נעשית טריפה מחמתו, וכן בנקב
 100 בגרירת שרבן שמעון בן גמליאל נתן בו שיעור עד כאיסר, דין נקב
 101 כְּאִיפְסָר מִצְמוּצָם, כִּדִּין חֶסְרוֹן יָתֵר מִכְּאִיפְסָר שהבהמה נעשית
 102 טריפה. מדייקת הגמרא: אֲלֵמָא קִסְבָּר רַבִּי נַחֲמָן – מדברי רב נחמן
 103 שהבהמה נעשית טריפה כשהגרירת ניקבה כאיסר יש ללמוד,
 104 שלשון 'עד' שנכתב במשנה מתפרש על דרך 'עד ולא עד בכלל',
 105 שדברי רבן שמעון 'עד כאיסר' מתפרשים מנקב קטן שאינו אלא
 106 משהו ועד שגודלו מגיע לאיסר, אך נקב שגודלו כאיסר יוצא מכלל
 107 דבריו. שהרי מלשון 'עד' שנקט בשיעור הנקב משמע, שבא לבאר
 108 מהו שיעור נקב בגרירת שהבהמה אינה נעשית טריפה מחמתו והיא
 109 עדיין כשרה, וכונתו שנקב בגרירת אינו עושה את הבהמה טריפה
 110 מנקב משהו עד שגודלו כאיסר, וכיון שלדעת רב נחמן נקב כאיסר
 111 עושה את הבהמה טריפה, בהכרח שנקב כאיסר אינו בכלל דברי רבן
 112 שמעון 'עד כאיסר' שנאמרו על נקב שהבהמה כשרה מחמתו.
 113 בזמן המשנה מיטה היתה כעין מסגרת עץ, העשויה משני מוטות
 114 ארוכים הנקראים ארוכות המטה, שלכל מוט היו שתי רגלים
 115 בקצותיו, ומשני מוטות קצרים שחוברו לארוכות משני צידיהם.
 116

וְחֻזְיָה – והתנא ראה והתבונן, לְדַרְבֵּי מִתְנָא – על דין זה שאמר רב
 1 מתנא שהבהמה נעשית טריפה כשקולית הירך שנשמטה, והבין שאם
 2 לא יגלה דעתו שהבהמה כשרה, יאמרו שהיא נעשית טריפה, משום
 3 דְאִתְיָא – שלקות זו באה ונכללת ב'זוה הפלל', המרבה פגמים כעין
 4 המנויים במשנה, ומבארת הגמרא: מֵאֵי מַעְמָא היו אומרים כך
 5 שקולית שנשמטה נכללת בכלל שבמשנה, משום דְמִתְנָא לְגַמְלוּ –
 6 שלקות זו דומה במקצת לטריפה שמחמת נטילה, כדוגמת דברי
 7 המשנה בכבד שניטל, לפיכך, כדי שלא יטעו לומר שקולית הירך
 8 שנשמטה נחשבת בין הטריפות, תְּנָא – שנה התנא בחלילת הפני
 9 אֵלוּ מְרַפְּוֹת בתוספת לשון 'אלו' שמשמע מיעוט, כדי ללמד, הֲנִי
 10 הוּא מְרַפְּוֹת – שהלקויות שבמשנה הן הנעשות טריפה, ורק הדומות
 11 להן לגמרי נכללות בהן ונלמדות מן הכלל, אולם הָא – כשהקולית
 12 נשמטה ממקומה, דַּרְבֵּי מִתְנָא – שעליה נאמרו דברי רב מתנא,
 13 הבהמה בְּשָׂרָהּ, משום שלקות זו אינה דומה לגמרי לטריפה מחמת
 14 נטילה, ואינה נכללת בכלל שכתבה המשנה בדיני הטריפות. אכן,
 15 כיון שבדין הטריפות נקט התנא בלשונו 'אלו', נקט כן גם בדין
 16 הכשרות, אף שלא נתמעט בכך דבר.
 17 וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר, דברי המשנה אֵלוּ בְּשָׂרוֹת הם שנכתבו
 18 לְדָקָא, למעט מהם קולית שנשמטה, שהיא בכלל הטריפות, שהרי
 19 התנא תְּנָא – שנה במשנה את הַמְרַפְּוֹת, וְתְנָא – והוסיף ושנה זה
 20 הַכָּלֵל כֵּל שֵׁאִין כְּמוֹת חַיָּה, טְרִפָה, לרבות לקויות נוספות שלא נכתבו
 21 במשנה, שגם הן בכלל הטריפות, וְחֻזְיָה – וראה והתבונן, לְדַרְבֵּי
 22 מִתְנָא – על הלכות שאמר רב מתנא, שהקולית שנשמטה, והבין שאם
 23 לא יגלה דעתו שהבהמה נעשית טריפה, יסברו לומר שהיא כשרה,
 24 ומשום דְלֹא אִתְיָא – שלקות זו אינה באה ונכללת ב'זוה הפלל',
 25 המרבה פגמים כעין המנויים במשנה, ומבארת הגמרא: מֵאֵי מַעְמָא
 26 יאמרו שאינה נכללת בכלל שבמשנה, משום שהכלל מרבה לקויות
 27 הדומות לטריפות שבמשנה, שמוחן מחמת נקב, ומוחן מחמת חיתוך,
 28 ומוחן מחמת נטילה, אולם יציאת הקולית ממקומה אינה דומה לאף
 29 אחת מן הטריפות שבמשנה, שהרי לֹא לְנִקְבֵי דְמֵיאָא – אינה דומה
 30 לנקב, וְלֹא לְפִסּוּקֵי דְמֵיאָא – וגם אינה דומה לחיתוך, שהרי הקולית
 31 לא ניקבה ולא נחתכה, וְלְגַמְלוּ – לטריפות מחמת נטילה נִמְי לֹא
 32 דְמֵיאָא, שהרי לא נטלה לגמרי מגוף הבהמה, לפיכך, כדי שלא יטעו
 33 לומר שכשהקולית נשמטה ממקומה הבהמה כשרה, תְּנָא – שנה
 34 התנא במשנה שאחריה 'אלו בְּשָׂרוֹת' בתוספת לשון 'אלו' שמשמע
 35 מיעוט, ללמד הֲנִי הוּא – שרק הלקויות שנמנו במשנה הם אלו
 36 דְבִבְשָׂרוֹת, אולם הָא – כשהקולית נשמטה ממקומה, דַּרְבֵּי מִתְנָא –
 37 שעליה נאמרו דברי רב מתנא, הבהמה נעשית טְרִיפָה. אמנם כיון
 38 שבדין הכשרות נקט התנא בלשונו 'אלו', נקט כן גם בדין הטריפות
 39 שכתב לפני כן, אף שלא נתמעט בכך דבר.
 40 הגמרא עוסקת עתה בדין קולית הירך שנשמטה ממקומה, האם אכן
 41 הבהמה נעשית טריפה מחמת לקות זו: גּוּפָא, אָמַר רַבִּי מִתְנָא, הֵיא
 42 בּוֹקָא דְאִמְטָא – ראשה הבלוט של קולית הירך, שהוא עגול ותחוב
 43 בגומא שבעצם הירך, דְשֵׁף מְדוּכָתִיָּה – שנשמש ממקומו, הרי זה
 44 מְרַפָּה. וְרַבָּא אָמַר, אין זה בכלל הטריפות, והבהמה בְּשָׂרָהּ, משום
 45 שהעצם עתידה לחזור למקומו, והבהמה חוזרת לבריאותה
 46 כבתחילה. וְאִי אִיפְסִיק נִיבִיָּה – אך אם נפסק ונחתך הגיד המחבר
 47 את עצם הקולית לירך, הבהמה נעשית מְרַפָּה. פוסקת הגמרא:
 48 וְהִלְכְתָּא, אִיפְסִיק נִמְי – גם אם הגיד נפסק ונחתך הבהמה בְּשָׂרָהּ,
 49 ואינה נעשית טריפה אלא כשהלקות בקולית תגדל כל כך, עַד
 50 דְמַתְּעַבְּלָא אֲתַעְבּוּלֵי – עד שהגיד נפסק משום שנתקב ונתעכל, כיון
 51 שלקות זו אין לה תקנה.
 52 שנינו במשנה: עַד כִּמָּה תַּחְסֵר [וכו'], עד כמה יחסר מן הגרירת
 53 והבהמה תהיה כשרה, רבן שמעון בן גמליאל אומר, עד שיהיה בנקב
 54 כאיסר האיטלקי. אָמַר וְעֵינֵי לבני הישיבה בבבל, אֲתוּן – אתם, דְלֹא
 55 מִיתְתָּמֵי לְבוֹן – שלא נראה לעיניכם איסר איטלקי שהוא שִׁיעוּרָא
 56 – שיעור הנקב שבגרירת, מדדו את שִׁיעוּרֵיהּ – שיעור הנקב, כִּדִּינְרָא
 57 קוֹרְדִּינְיָהּ – בדינר היוצא בהרי אררט, וְהוּי כְּפִשְׁיָא וּזְמִרְתֵּי –
 58

אלו הזמנים יעבדו ה' ויוצדק למען ירבו ימיכם על האדמה כימי השמים על הארץ [עיין סנהדרין צט]. כי הגאולה העתידה היא כימי השמים על הארץ.

חתם סופר

יא, כא – למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ

ה. רמז ואספת דגן ותירושך ויצהרך, היינו גאולת מצרים בחג המצות הוא דגן, ופורים תירושך חייב לבסומי שמחה ומשתה, וחנוכה ויצהרך הוא שמן. שוב אח"ז מלכות העבדים הורדוס ובניו עם הדומה לחמור היינו ונתתי עשב בשדך לבהמתך וקראו שדך כי בית שני נגד יצחק שקראו שדה כידוע – ושוב אח"כ נזכר החורבן של בית שני הארון הזה בעו"ה. ובסוף למען ירבו ימיכם וגו' לתת להם ואמרו חז"ל (סנהדרין צ:): לכם לא נאמר אלא להם רמז לתחיית המתים שיהי אז אי"ה בב"א.

דרושים חתם סופר ח"א עמוד טח

(שבאו על ידי שבירת לוחות הראשונות) – המעלה שבאה על ידי עבודת האדם למטה (ובפרט על ידי עבודת התשובה) למלאות תכלית הבריאה – "בשביל התורה".

תורת מנחם התועודיות ה'תשנ"ב פרשת כי תשא

יא, יט – ולמדתם אותם את בניכם לדבר במ בשבתך בבייתך ובכלכתך בדרך ובשכבך ובקומך

ד. בפרשה שני' של קריאת שמע לפירוש ספרי דמייתי רש"י ושמתם את דברי אלה היינו בגלות שלא יהי' חדשים כשתחזרו לארץ ישראל בזמן גאולה, ונתקשה רמב"ן איך שייך על זה למען ירבו ימיכם על האדמה, ולפע"ד בשבתך בביתך וגו' נהי בפרשה ראשונה דרשו חז"ל לאפוקי עוסק במצוה ובשכבך זמן שכיבה וקומה, מכל מקום בפרשה שני' נאמר לכלל ישראל לרמוז שיקיימו התורה בשבתך בביתך ב' בתי מקדשות, ובכלכתך בדרך גליות בשעת חורבן ושמדות והלכו מגולה אל גולה, ובשכבך נפלה בתולת ישראל בגלות מכל מקום יושבת בשלוה בין האומות ויכונה שכיבה ולא הליכה בדרך, ובקומך במהרה בימינו קום בתולת ישראל, בכל

המשך ביאור למס' חולין ליום שישי עמ' ב

מארוכה לארוכה היו מעבירים חבל וסורגים אותו שתי וערב, ועל החבל הסרוג היו מניחים את המצעים, הכרים והכסתות. המשנה (כלים פ"ט מ"ג) מבארת את דין החבל שנותר לאחר שסרגו את המטה, אם הוא מקבל טומאה, וממשנה זו מקשה רבא על רב נחמן. מקשה הגמרא: **אִי־תִיבָה רַבָּא לְרַב נְחֲמָן**, שנינו במשנה (ס), שכאשר גמרו לסרג את המטה, ונותר **חֲבַל מִן הַיּוֹצֵא מִן הַמַּטֵּה** – מתוך מסגרת המטה אל מחוץ למוטות העץ, אם אורכו הוא **עַד הַמַּטֵּה מְקַיָּים**, גם אם המטה נטמאה, החבל **טָהוֹר**. שחבל קצר אין לו שימוש עם המטה, ולכך אינו נעשה חלק ממנה. אמנם לא נתבאר במשנה מה דין חבל שאורכו חמשה טפחים בצמצום, מבין רבא, **מֵאֵי לָאו** – האם אין כוונתה, שחבל שאורכו **הַמַּטֵּה טפחים** דינו **כְּלִמְטָה** – כחבל שאורכו פחות מחמשה טפחים, והוא טהור. נמצא, שדברי המשנה מתפרשים, שחבל שאורכו ממשוה ועד חמשה טפחים טהור, ובכלל זה חבל שאורכו חמשה טפחים, ואם כן לשון 'עד' ששנינו במשנה מתפרש על דרך 'עד ועד בכלל'. משיב רב נחמן: **לָאו**, רק חבל שאורכו מעט פחות מחמשה טפחים טהור, אך חבל שאורכו **הַמַּטֵּה טפחים** דינו **כְּלִמְטָה** – כחבל שיש בו יותר מחמשה טפחים, והוא טמא משום שיש לו שימוש עם המטה בכך שקושרים בו את הפסחים לכרעי המטה, ואוחזים בו כשרוצים לשלשל אותה, ולכך הוא נחשב חלק ממנה. נמצא, שדברי המשנה מתפרשים, שחבל שאורכו משהו טהור עד שיגיע אורכו לחמשה טפחים, וכשהגיע לחמשה טפחים הוא טמא, ואם כן לשון 'עד' ששנינו במשנה מתפרש על דרך 'עד ולא עד בכלל'.

מוסיף רבא להקשות על רב נחמן, מהמשך דברי המשנה העוסקת בדין חבל היוצא מן המטה: **הָא שְׂמַע**, שלשון המשנה 'עד' מתפרש על דרך 'עד ועד בכלל'. שבהמשך המשנה שנינו, שאם אורך החבל הוא **הַמַּטֵּה טפחים** ועד **עֲשָׂרָה טפחים**, כשהמטה נטמאה, גם החבל **טָמֵא**, כיון שהוא משמש עמה בקשירת הפסח לכרעיה, ובאחיזה בו כשמשלשלים אותה. אמנם כיון שלא נתבאר מה דין חבל שיש בו עשרה טפחים, מבין רבא, **מֵאֵי לָאו** – האם אין כוונת

דברי המשנה, שחבל שאורכו **עֲשָׂרָה טפחים** דינו **כְּלִמְטָה** – כחבל שאורכו פחות מעשרה טפחים, והוא טמא. נמצא, שדברי המשנה מתפרשים, שחבל שאורכו מחמשה טפחים ועד עשרה טפחים טמא, ובכלל זה חבל שאורכו עשרה טפחים, ואם כן לשון 'עד' ששנינו במשנה מתפרש על דרך 'עד ועד בכלל'. משיב רב נחמן: **לָאו**, דברי המשנה אינם מתפרשים כן, ורק חבל שאורכו מעט פחות מעשרה טפחים טמא, אך חבל שאורכו **עֲשָׂרָה טפחים** דינו **כְּלִמְטָה** – כאילו יש בו יותר מעשרה טפחים שהיה טהור. שחבל שיש באורכו עשרה טפחים ויותר אינו ראוי לשימוש עם המטה, ואינו נחשב חלק ממנה כיון שעומד לקציצה, ובפני עצמו הוא אינו מקבל טומאה. נמצא, שדברי המשנה מתפרשים, שחבל שאורכו מחמשה טפחים ומעלה טמא עד שיגיע אורכו לעשרה טפחים, וכשהגיע לעשרה טפחים הוא טהור, ואם כן לשון 'עד' ששנינו במשנה מתפרש על דרך 'עד ולא עד בכלל'.

בטומאת שרצים אמר הכתוב (ויקרא יא א), **זֶכֶל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יִפּוֹל** מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשברו'. לפיכך, כלי חרס אינם מקבלים טומאה אלא כשיש להם בית קיבול המחזיק בתוכו אוכל או משקה. לאחר שנטמאו, טבילה במקוה אינה מטהרת אותם מטומאתם, ורק שבירתם מוציאה אותם מידי טומאה. אולם מריבוי הכתוב **זֶכֶל כְּלֵי חָרֶשׁ** דרשו חכמים (תורת כהנים שמיני פ"ד), שגם שברי כלי חרס מקבלים טומאה, אם הם עדיין משמשים לקבל בתוכם מעט ממה שהיו מקבלים לתוכם לפני כן. לפיכך מבארת המשנה (כלים פ"ב מ"ג), כמה משקה יחזיקו שברי כלי החרס בתוכם, שיחשבו בכך כלי לקבל טומאה. ממשנה זו מוסיפה הגמרא להקשות על רב נחמן: **הָא שְׂמַע**, **הַדְּקִין שֶׁבְּכֵלֵי חָרֶס** – כלי חרס דקים וקטנים, הֵן – כשהם שלמים כפי שעשה אותם היוצר, וְקִרְקְרוּתֵיהֶן – וקרקעות הכלים שנותרו לאחר שהכלים נשברו, וְדוּפְנוֹתֵיהֶם – ודפנות הכלים שנותרו לאחר שהכלים נשברו, אם הם יוֹשְׁבֵינָם על הארץ **שֶׁלֹּא מְסֻבְּבִין** – בלא שצריך לסמוך אותם על דבר אחר, ומקבלים לתוכם משקה כשיעור שקבעו חכמים.